

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Štev. 12.

V Ljubljani, 1. decembra 1895.

Leto XXV.

V sveti noči.

O sveta noč, o sladka noč,
Ki nam prinesla si nekoč
Rešenja našega pomoč!
Ko milostno nebes Gospod
Pogledal je Adamov rod —
Čez štiri tisoč dolgih let
Mesijo pošlal je na svet,
Da rod človeški je prokletstva rešil,
Poplačal stari dolg in svet utešil.

O sveta noč, o sladka noč,
Ki nam prinesla si nekoč
Rešenja našega pomoč!
Kakó je duši ljub spomin
Na tisti hip, ko iz višin
Čez mirno betlehensko plan
Zadônel je napev ubran:
„Oj slava, slava Bogu na višavah
In mir zemljanom bodi po nižavah!“

O sveta noč, o sladka noč,
Ki nam prinesla si nekoč
Rešenja našega pomoč!

O hip na veke znamenit,
Ko božje luči žarni svet
Pastirjev stan obdanil je
In angelj jim oznanil je:
„Ne bojte se, a Bogu pojte hvalo,
Mesijo vam nocoj nebó je dalo.“

O sveta noč, o sladka noč,
Ki nam prinesla si nekoč
Rešenja našega pomoč!
Hité pastirci čez ravan
Tja, kjer sameva boren stan;
Kot jasen dan žarí nebó,
Nad hlevcem angeljci pojó:
„Oj slava, slava Bogu na višavah
In mir zemljanom bodi po nižavah!“

Oj sveta noč, o sladka noč,
Ki nam prinesla si nekoč
Rešenja našega pomoč!
Na slami v jaslíh Dete spi,
Pred njim pastirjev zbor kleči,
Darila mu darujejo,
Marijo vsi blagrujejo,
Zamaknjen zrè na ljubo božje Dete
Prečisti ženín Matere presvete.

O sveta noč, o sladka noč,
Ki nam prinesla si nekoč
Rešenja našega pomoč!
Ti nisi bila mrak temán,
Rešenja ti si bila dan,
Življenje ti rodila si
Nebó z zemljó sklenila si —
Nobena noč ni v časti tebi slična,
O sladka noč, o sveta noč božična!

Jos. Volec.

Povesti iz avstrijske zgodovine.

(Piše Al. Stroj.)

XI.

Ferdinand II.

Predno je postal Ferdinand II. nemški cesar, vladal je na Štajerskem in bival v glavnem mestu Gradcu. Nekega dné je bil umorjen jako znan ogerski plemič. Nihče ni vedel, kako se je to zgodilo. Ogri so sumničili poveljnika graške posadke, da je on ukazal umoriti njih rojaka, in so zahtevali, naj se kaznuje s smrtjo. Nadvojvoda tega nikakor ni hotel dovoliti; za-

hteval je, naj se poprej prav natančno preišče vsa zadeva. Kmalu so Ogrji dobili prav v Gradcu za-se nekaj nezadovoljnežev, ki so mesto zažgali in ljudi zapeljevali k očitnemu upor, češ, da vladar ne kaznuje morilca. Celo nekateri svetovalci so prišli k Ferdinandu in trdili, da mora biti poveljnik umorjen brez preiskave; le na ta način bosta obvarovana mesto in dežela še večje nesreče. Toda odkritosrčno in odločno jim odgovori vrli vladar: »Tudi lasu ne bode nihče skrivil poveljniku, če je nedolžen. Žugajte mi, strahite me s pretečimi nevarnostmi, toda pregovorili me ne bode, da bi krivično ravnal. Pravičen hočem biti, če ogenj pokonča vso Štajersko, in moram sam z ženo in otroci prijeti za beraško palico.« — Tako vrlo se je obnašal Ferdinand kot nadvojvoda.

Cesarsko krono je vsprejel vrli vladar v prav žalostnih časih. Lutrova vera je silila v avstrijske dežele. Zlasti na Češkem je bilo veliko protestantov, ki so se uprli zoper Ferdinanda. Zbrali so 10.000 mož, ki jih je peljal grof Turn proti Dunaju. Upornikom je bila sreča mila; prišli so do Dunaja, in ker mesto ni imelo trdnega obzidja, bila so kmalu vsa predmestja v rokah upornikov. To je dalo pogum tudi protestantom na Dunaju in v okolici, da so jeli zahtevati posebnih pravic za-se. Nekaj najhujših predrznežev je pridrlo prav v stanovanje Ferdinandovo ter s hrupom in vpitjem zahtevalo, naj jim podpiše njih zahteve. V silni stiski je bil Ferdinand. Sovražne krogle so že frčale v cesarski grad, in protestantovski plemenitaši so se vedno bolj drzno obnašali do vladarja. Kot katoličan Ferdinand ni mogel ustreči njih zahtevam. Nič ni izdalo žuganje in pretenje nezadovoljnežev. Vladar jih je prosil, naj odjenjajo od svojih zahtev vsaj iz ljubezni do nesrečne domovine, toda vse ni nič pomagalo. Ferdinand se pa tudi ni dal pregovoriti. Trdno je zaupal, da ga Bog reši hude stiske. Že zjutraj je slutil, koliko nevarnostij mu preti. Zato je pokleknil in v pristrčni molitvi prosil pomoči Božje, ki ga je jedina še mogla rešiti. Čudovito potolažen je bil po tej molitvi in je zaupljivo pričakoval rešitve. In ni se motil! Ko so se sovražniki bolj in bolj bližali, in so protestantje postajali drznejši, zapojó na dvorišču trobente, sablje zarožljajo in začuje se razgetanje konj. Cesarskim dragoncem se je posrečilo priti skozi vrata, kjer ni bilo sovražnih straž, prav do cesarskega gradu. Silno prestrašeni se takoj izgubé protestantje iz sobe Ferdinandove. Kmalu nato se je zasukalo vse na bolje. Na Dunaju se je oglasilo 6000 prostovoljcev. V nekaterih dneh je bil Dunaj rešen.

Cesar Ferdinand se je skazal hvaležnega dragoncem, ki so mu prihiteli na pomoč. Še dandanašnji ima oni polk mnogo častnih pravic, ki mu jih je dal hvaležni vladar. Še bolj hvaležen je bil Ferdinand Bogu, ker je bil prepričan, da ga je le on rešil. Sveto razpelo, pred katerim je klečal tisto jutro, hranijo še sedaj kot posebno dragocenost na cesarskem dvoru in je rabijo pri imenitnih cerkvenih slovesnostih.

Iz naše vasice.

(Piše Janko Barle.)

XXVIII.

Zdaj se poslavljam tudi od tebe, draga mi rojstna vasica. Koliko veselja sem preživel v tebi, kako si mi k srcu prirasla! Kako je vendar to, da mi ona bela cerkvica s šiljastim zvonikom in ono nekoliko malih hišic, razsejanih po hribcu, nikakor ne gré iz spomina? Ej, saj sem videl vendar že toliko velikih mest z ravnimi, širokimi ulicami, s krasnimi cerkvami in z velikimi hišami, kjer je jedna od njih večja, kakor vse one hišice, če bi jih skupaj zložil, pa vendar hrepenim le po tebi, dasi si tako mala, skrita in pozabljena. Kolikrat mi hité misli tja v tvojo sredo, kako hrepenim po tebi!

Bila je dôba, ko mi je bila vasica moja in njena okolica celi svet, saj drugega nisem poznal. Kolikokrat, ko mi je pripovedovala dobra babica o krilatih angeljcih in zlatih nebesih, kolikokrat sem si mislil, kako bi bil srečen, če bi se mogel vspeti tja na ono goro, katera se je plavila v daljavi, saj od tam bi ne bilo več daleč v nebesa. Kasneje sem sprevidel, da je tam za goro še mnogo mnogo sveta, prepotoval sem mnogo dežel, videl mnogo prijaznih vasic in širokih mest, vendar vasica naša mi je ostala vendar le mila. Ej, saj sem pa tudi toliko lepega v njej preživel.

Moji mladostni drugovi in družice, s katerimi sem se tolikokrat igral, so tudi zrasli. Nekateri so se razkropili po svetu, drugi so ostali. Stanujejo v hišicah, v katerih so stanovali njihovi dedovi, mučijo se in delajo, a njihovi otroci se igrajo in skačejo po vasici, kakor smo mi nekdaj. Vem, da je tudi sedaj tako živo in veselo v naši vasici, kakor je bilo takrat, ko sem jaz živel ondi svoje mladostne dni. Zvonovi vabijo še vedno tako milo v belo cerkvico, kakor so nekdaj, in lastovice prihajajo zopet vsake spomladi, kakor so popreje, iščejo si svoja stara gnjezda in gostolé svojo pesemco okrog zakajenih slamnatih streh. Lipa na sredi vasice še vedno mogočno razprostira svoje veje, a ko se razcvetó njeni zvezdnati cvetovi, takrat žuborí na njih sto in sto marljivih čebelic.

Velike spremembe ni. Morda se je pač sezidala kakova nova hišica, druga stara nekoliko predelala in pobelila, vendar vasica je ostala takova, kakor nekdaj.

Nu, nekdaj je bilo pa vendar malo drugače. Prva leta, ko sem prihajal na počitnice, kako mi je godilo, ko so me povsod srečevali znani obrazi. Tu se je odprlo okence, drugje je pokukal zarujavel obraz izza starega plota in začul se je glas:

»Nu, kaj si prišel? Dobro došel, dolgo te ni bilo. Zdaj pa pač ostaneš nekoliko časa pri nas?«

Tovariši so me veselo pozdravljali, marsikateri stari dedek podal mi je svojo koščeno desnico, vsak je imel za-me nekoliko prijaznih besedij.

Zdaj pa ni več tako; pozabili so počasi na-me. Ni čudo, saj pa tudi komaj vsakih sedem let pridem jedenkrat v vas. Moji so se od ondot odselili,

a opravila mi ne pusté, da bi prišel večkrat tja, dasi bi tako želel. Izmed otrok me tako nobeden ne pozna in marsikateri maliček se me celo prestraši in odhiti s praga v hišo v materino krilo, češ: tuj mož je zunaj na cesti. Ej, drugi so me pa tudi že mnogi pozabili. Pozdravili so me pač, ali gledali so me nekako začudeno; a ko sem dejal: »Nù, kaj me več ne poznaš?« potegnil je marsikateri z roko po čelu in dejal: »Saj res, to ste vi! Skoraj vas ne bi poznal. Nu, spremenili ste se.«

Tako je, kaj hočemo. Spreminjamo se, spreminjamo.

Kaj za to; drugače je pač kakor nekdej, ali vendar mi je vasica še vedno mila. Če me tudi nobeden ne pozna, saj se mi pri vsakem koraku obnavljajo spomini. Vsako drevesce, vsaka hišica, vse vse me spominja na mojo mladost. In to je tudi prijetna zabava.

Pri teh spominih vstajajo mi v duši mnogi znani obrazi. Pojdi po vasi od hiše do hiše, poprašuj tu in tam: kje je ta, kje je oni, in odgovorili ti bodo: »Ni ga več!« — Marsikaterega častitljivega dedeka, marsikatero zgovorno ženico, dobro kakor dober dan, marsikaterega dobrega tovariša in tovarišico pogrešam — odnesli so jih tjakaj na konec vasice, kjer je majhen obzidan prostor, kjer stoji križec pri križu — na vaško pokopališče. Koliko dobrih znancev tamkaj spi! Tam med onimi grobovi mi je tako ugodno, tamkaj bi želel kdaj tudi jaz počivati.

Smreka in jelka.

(Obraz iz prirode. Spisal V. Stanov.)

Merak je pokril zemljo in noč je zavladata v prirodi — tiha, sveta božična noč.

V lašno temo zavito se dviga malo zagorsko selo v mirno noč. Sneg je zakril z debelo plastjo hrib in dol. Kakor velikanske koralne skupine kipé vrhovi golega drevja v zrak. A v jelovem gozdu nosi vsaka veja sleherne hoje ali smreke snežno-bel dijađem. Vsa priroda molči pod rahlo odejo.

Z neba pa blišče milijoni in milijoni malih mičnih zvezdic. Človeku se zdi, koč bi sleherni izmed njih dihal v mrzlo noč angeljski pozdrav: »Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje!« ta sveti blaženi pozdrav, kateri se je glasil nekđaj nad Betlehemom.

Skoro vsa okna selskih hišic so razsvetljena. Čarobno odseva luč od snega, in tisoč in tisoč snežnih kristalov se leskeče v svoji nedosegljivi prirodni lepoti.

Na koncu vasi, ob vznožju strmega holma, stoji lesena hišica; takoj nad njo pa se razprostira velik jelov gozd.

Prav nad kočo na kraju gozda raste mala smreka. Sneg ji je obtežil šibke veje ter ji odlomil dva najlepša odrastka. S tem ji je skazil lepo pira-

midno krono. Borna lučica v koči meče žarke skozi okno na malo smreko na pobočju holma.

Nežne igle trepečejo v mračni svetlobi, snežni kristali na nji se bliščé, a smreka, smreka v tolikem krasu, se ne veseli svojega nakita. Tožno poveša vršiček in drevesna kri se ji poceja iz ran, katere ji je zadal sneg.

Sneg? Da, uprav ta sneg, s čegar kristali naj bi se sedaj revica kitila in ponašala! No, pa se čudiš, zakaj se drevo ne veseli svojega nakita! Br, nakita! Daj, pomisli, če se sme tako imenovati neusmiljenež, kateri ji je povzročil take rane, to brezmejno bôl?

Zraven žalujoče smreke raste mala jelka. Velikosti svoje sorodnice in sosede še ni dosegla, a kaka razlika med obema! Med tem, ko prva žalostno molči in se ne gane, veseli se mala jelka svojega življenja v polni meri. Kakor otroku rumeni lasci, tako se igrajo njene iglice v rahlem dihu nočnega vetra.

Pa ozre se mala jelka v svojem preširnem veselju na svojo sosedo, in glej, zagreni ji ta pogled v dno nedolžne duše. Gleda jo in gleda, kakor gleda otrok jokajočega otroka. A ko zapazi na svoji sosedi okrvavljene rane, ko zapazi ob sebi dve najlepši veji sosedini odlomljeni, vskipi ji nedolžno srce v nesebičnem sožalju.

»Odpusti, soseda, oh odpusti, da sem se mogla veseliti, med tem, ko si ti trpela. Prepustila sem se bila veselju in sreči svete noči ter nisem zapazila bôli, ki te teži. A prepričana bodi, da sedaj resnično sožalujem.«

In mala jelka je stresla snežne kristale raz se; ni se hotela več ponašati z lepoto, katera je zadala sestri nesrečo.

V priprosti zeleni obleki, brez vsakega lepotičja, je stalo sedaj drevesce na robu gozdiča in milo zrlo na svojo starejšo sosedo. Gledalo jo je in gledalo ter ji skušalo lajšati žalost.

Na drugi strani vasice se je dvigal drug holm. Na njegovem pobočju je stalo gosposko poslopje. Bilo je vse razsvetljeno, iz zgornjih sob pa je prihajal nežen otroški smeh. V sobi je stalo božično drevesce, obloženo z lepotičjem in bogatimi darovi, da se je bliščalo vse okrog.

V neizmernem veselju se je topilo okolistoječim otrokom srce, gledali so in gledali, občudovali to in ono na drevescu, kazali z malimi prstki sedaj lepe svečice, sedaj pozlačene orehe. Vse jim je zelo ugajalo.

V ozadju sobe je stal bradat gospod s svojo gospo ter gledal vesele otroke.

»Kje si dobil tako pripravno smrečico?« vpraša bogata gospa svojega soproga.

»Krivčev Florijan jo je prinesel, rekel je, da jo je posekal na kraju gozda nad Bečajevo kočo.«

Gospod in gospa sta potem molčala in zadovoljno zrla veselo deco, a ondi nad Bečajevo kočo, na robu gozda je vzdihnila neka smreka. Bila je naša znanka, kateri je bil sneg odlomil dve veji.

Prav nič se ni zmenila za sožalje svoje male sosede; v svoji žalosti se niti ozrla ni na malo jelko. Oči so ji bile uprte vedno le na gosposko poslopje, iz katerega je odsevala luč skozi velika okna v mirno noč.

In užaljena smreka ni obrnila pogleda od okna, skozi katero je bilo videti okrašeno božično drevesce. Često se je zdrznila in vzdihnila. Takrat so ji zatrepetale igle in mala jelka je čula vselej: »Oh, zakaj ne jaz?«

Malo drevesce so zbadli taki vzdihni v nedolžno srce, in še jedenkrat je odgovorila sosedo:

»Sestrica, žaluješ? Potrpi, bolečine ti bodo minule. Kmalu se bo spustilo božje Dete na zemljo, to milo Dete, ki céli dušne in telesne rane vsakomur, kdor je prosi, ozdravilo bo tudi tebe.«

Pri teh besedah se ozre žalujoča smreka, ozre se prvič ta večer od gosposkega poslopja in pogleda svojo malo sestro. Mala jelka jo gleda tako prijazno, da spregovori smreka:

»Sestra mala! ne misli, da me rane tako zelo pečejo, da mi telesne bolečine izvablajo te žalne vzdihne. Ne! Veliko bolj me boli, da sem morala ostati na tem obronku. — Prišel je bil namreč po dnevu mož s sekiro — saj si ga videla. Iskal je božičnega drevesca. Prišel je bil do mene, ogledoval me, a rekel: To-le bi bila prav pripravna smrečica, da ji ni sneg odlomil vej! Obrnil se je proč ter posekal drugo smreko.«

Po teh besedah zopet vzdihne žalujoča smreka. Mali jelki pa se zdi čim dalje bolj čudno, zakaj se žalosti drevo, katerega se je ognila sekira. Zatorej začne tolažiti svojo sosedo s tem, da se bode še dalje lahko veselila življenja.

A žalostno spregovori smreka:

»Oj, ozri se, sestra, ozri se na nasprotni holm! Poglej v razsvetljeno gosposko sobo! Tam stoji smreka, na katero je naložilo milo božje Dete neštevilno darov. V vseh barvah se ji blišče veje, in ponosno stoji v sredi sobe v veselje in srečo malim, nedolžnim otrokom. Si-li moreš misliti večje sreče za uhogo smreko? In vse te sreče bi bila deležna jaz, da mi ni sneg skazil krone.« Zopet je zaihtela smreka, a igle so se ji povesele k tlom. Bile so videti, kakor padajoče solze.

Tiho je bilo nekaj časa na obronku nad Bečajevo hišo. Smreka je sledila še dalje svojim tožnim mislim, a mala jelka je premišljala besede, katere je uprav slišala.

Zdajci se začuje milo, nežno petje. Najprej lahno, potem pa krepkeje je odmevala v tihi mračni gozd znana božična:

»O srečne, srečne jaslice«

Mala jelka je posluhnila, tudi smreka se je zganila. Ker je prihajala svetloba iz Bečajeve koče prav do dreves, videlo se je skozi okno v kočo. Gozdni hčerki sta se ozrli v ozko sobico priproste koče, od koder so prihajali zvonki glasovi.

V koči so stali kočarjevi otroci ter zrli v kót, kjer so bile napravljene lične jaslice iz mahu. Ob peči je stal gospodar z ženo.

Anica, najstarejši otrok, je stala sredi vesele dece in pela omenjeno božično pesem. Oh, kako so se bliščale otrokom od veselja oči! Kako so bili srečni! Niso bili sicer dobili darov, kakor gosposki, a radovali so se tako pristrčno lepih jaslic, da je bilo kaj!

Z otroci v koči se je radovala zunaj na robu gozda tudi mala jelka. Saj jih je vendar poznala vse od najmanjšega Tončka do najstarejše Anice.

Z Bečajeveimi otroci se je veselilo mlado drevesce spomladi ali po letu, ko so se igrali v njega bližini, ž njimi se je radovalo, ko so trgali cvetlice in si pletli venčke iz cvetlic, ki so bile vsklile ob njem. Anico in njeno petje pa je ljubila mala jelka najbolj. Veselja ji je vtripalo srce vselej, ko je prignala domačo sivko na obronek na pašo.

Tako se je bilo drevesce navadilo Bečajeveih otrok, da se je ž njimi radovalo v veselju in ž njimi žalovalo v bolesi. Ker je rastlo v bližini koč, zapazilo je lahko tudi vsako izpremembo, ki se je vršila pri Bečajeveih.

Tudi nocoj se je zveselilo drevo, ko je zagledalo svoje znance v blaženem veselju. Prestavilo se je v duhu v koč ter tam delilo veselje s svojimi znanci.

Nikakor ni torej čudno, da je začela mala jelka na obronku ponavljati milo božično pesem, katero je pela Anica. Igle so zmajevale na drevescu, in z vejic se je čul lahen spev:

»O srečne, srečne jaslice«

Ni se čulo daleč to petje male jelke. A slišala ga je vendar žalujoča smreka. Poslušala ga je z zanimanjem. In ko je končala mala jelka, oh, takrat je posladilo nekaj potrtro žalujočo smreko.

Tudi ona je zrla v Bečajevo koč, tudi ona je čula milo otročje petje, videla zadovoljnost, katera vlada v borni koči. Zapazila je tudi vtis, ki ga je napravil ta prizor v duši njene sestrice jelke. Saj je čula ponavljanje božične pesmi. In če je res, kar pravijo, razume rastlina rastlino.

Ne vem sicer, kaj je tako uzadovoljilo smreko, kaj ji je odvrnilo vedno pogledovanje na gosposko hišo, a to vem, da ni odslej več povešala igel; tudi ni bilo več čuti njenih žalostnih vzdihov. A če se ne motim, je bilo sedaj ponavljanje mile božičnice krepkejše, kot prej.

Pa menda je ni ponavljala z jelko tudi smreka?

No, vsaj tako nekako je bilo čuti!

Cudna moč svete noči!

Biser.

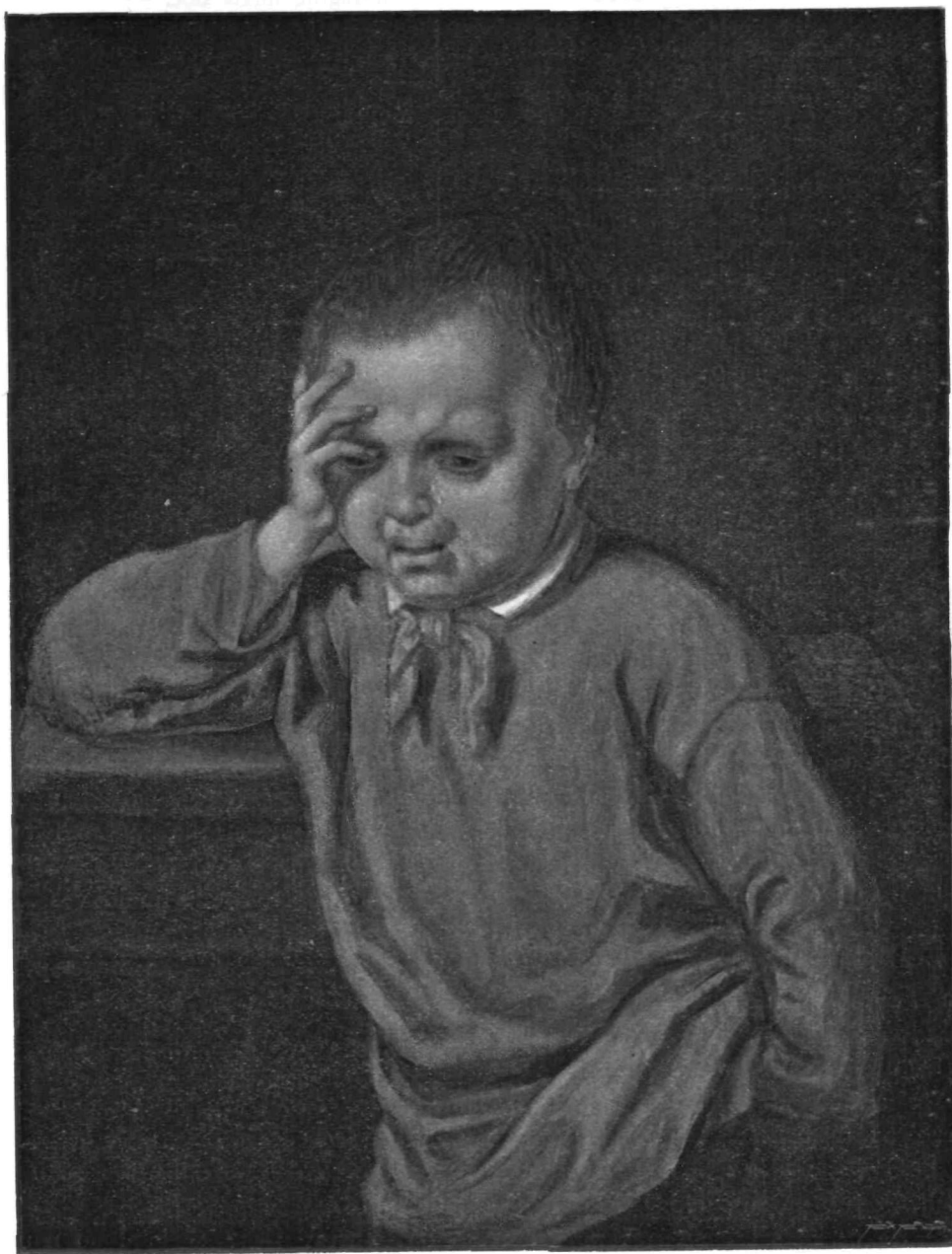

morski je globini
'Biser' zakopan,
Krije ga na veke
Grob valov teman.

Ti, nedolžno dete,
Biser si 'ljudij,
Gleda žar ljubeče
Božjih te očij.

— n —

Užaljeni deček.
(Po Langusovi sliki.)

Sveti Nikolaj.

Ljubi sveti Nikolaj,	Sto palač in nizkih koč
Vsak med nami sklène zdaj,	U sén zagrne mrzla noč. —
Da posluša pazno v šoli,	Solnce spi še za gorami,
Da pobožno v cerkvi molí.	Deca v hiši se predramí.

Ljubi sveti Nikolaj,	Je-li možno? kak pogled!
Dárov nam prinêsi kaj,	Stó daril leži vzpored:
In otroci bomo vzorni,	Jabolka, slaščice, hruške,
Pridni, starišem pokorni!	Konji, punice in puške.

Vse vam dal je Nikolaj.
Toliko vam pravim zdaj:
Hranite darôve lepe,
Hranite pa tudi sklepe.

Anton Medved.

»Oboje!«

Ndo bi si mislil, da se celo sveta jeza lahko tako spreobrne, da jo je treba grajati. Pri Logarjevih se je to pokazalo, in sicer o času, ko bi človek najmanj pričakoval.

Logarjev Lojzek in Logarjeva Julika sta bila tako izvrstna otroka, da so ju bili njuni stariši silno veseli, pa tudi iz šole sta prinašala le pohvalna naznanila in spričevala.

Ako so pa dobri stariši veseli svojih dobrih otrok, hočejo pa tudi njim napraviti veselje, zlasti če so imoviti; kajti o tem, otroci, mi kar molčite, češ, da bi mogli vi v ljubezni prekositi svoje stariše. Če imate vi dobrega ata in ljubo mamo še tako radi, le prepričani bodite, da oni imajo vas še rajši. To se posebno pokaže o božiču.

Veliko sta pričakovala Logarjev Lojzek in Julika, da jima bode prinesel ljubi Jezušček ob svojem rojstnem godu, a dobila sta še več.

Advent se je bližal že koncu; vse misli dobrih ljudij, zlasti bogoljubnih otrok, so se obračale le proti božiču.

Nekega dné reče Logarjev Lojzek sestrici: »Ti, letos pa ne bomo imeli pri nas jaslic, marveč božično drevesce; jaslice ima lahko že vsak berač.«

Julika: »Lojzek, ne govôri mi tako ošabno. V šoli so nam gospod ka-tehet rekli, da so jim jaslice bolj všeč kakor drevesce.«

Lojzek: »Kaj boš neki; mar misliš, da nimam ušes? Gospod so nam pripovedovali, da Jezušček v jaslih, če tudi malo Detece, je vsemogočni Kralj, ki nam je prinesel iz nebes svoje rajske darove. In te dragocene darove nam pomeni prelepo božično drevo.«

Julika: »Že res; ali pa nič ne veš, kaj so še potem pravili, kako je neskončno veliki Bog hotel biti tako neizrekljivo majhen, da je Kralj ne-

beški hotel ležati na trdi slamici v bornih jaslicah v preprostem hlevcu ...! Ali si pozabil, kako so nazadnje pristavili: »Kakor mi je všeč božično drevo — so rekli — vendar še ljubše so mi jaslice, ker nam tako ljubko kažejo neskončno ponižnost Jezusovo in njegovo neizmerno ljubezen do ubogih revežev.« Nič, jaz bom mami rekla, da bomo imeli jaslice!»

Lojzek: »Jaz bom pa ata pregovoril, da bomo imeli drevesce ...!«

»Kaj sta tako zelo glasna?« sežejo vmes mati, ki so v sosedno sobo slišali ves ta pogovor in sedaj nagloma vstopili. »To je lepo, da se tako vne-mata za svete reči, in da sta v šoli tako pazna, a vse mora biti v pravih mejah. To že ni več sveta jeza. Glej, Lojzek, kako si razgret. In tista tvoja širokoustna beseda, češ, da so jaslice za berače, me je hudo užalila; nikdar več mi ne zini kaj takega! — Ti, Julika, bi bila pa tudi lahko mirnejša. Zgo-dila pa se ne bo ne Lojzkova ne Julikina, marveč moja volja: o b o j e b o m o imeli, če bosta še dalje tako poslušna kakor doslej; le lepo molita!«

S solznimi očmi vsklikneta kar hkrati: »Odpustite!« S solznimi očmi sta pa tudi potlej ogledovala prekrasne božične dari ter zahvaljevala Boga in ljube stariše.

Blaž Vrtavka.

Ne rečem, da Blaž Vrtavka ni bil nikoli miren; toda po navadi je bil poskočen, celo razposajen, če se je lotil, — zares priimek Vrtavka pri njem ni bil brez pomena. No, pa doma so že še potrpeali z njim, saj sami najboljše veste, kako neradi kaznujejo oče ali mati in da jim je vselej bolj hudo, kadar rabijo šibo, kakor tepenemu otroku.

Ali druga je bila v šoli. Blaž ni poslušal sam, ker se je vedno vrtil na desno, levo in nazaj, tudi drugi niso mogli biti pazljivi v njegovi bližini. Zato so ga gospod učitelj nekajkrat pridržali v šoli, ali kaj, ko je pa do drugega dne že vse pozabil! Tudi pri krščanskem nauku ni bil nič boljši. Kapelan so popisovali svojim majhnim poslušalcem nebesa in njih veselje, dobrote in sladkosti. Ali veste, kdo še tačas ni miroval? Blaž Vrtavka. »Kaj počneš, Vrtavka? Kje imaš ušesa?« pokarajo ga gospod. Blaž molči. »Kaj je pripovedoval?« poprašajo zato Blaževega soseda. Sedaj so šele zvedeli, zakaj ni mogel strpeti več mirno. Po glavi mu je namreč rojilo, ali imajo v nebesih, kjer je toliko lepega in sladkega, kaj omare ali ne. Kajpak je kmalu zvedel, kaj in kako, ter nekaj časa sedel, kakor se gre. Ne dolgo potem sliši Blaž, da bo Bog vrgel hudobneže v pekel, strašen kraj, kjer bo jok in škripanje z zobmi. Zopet nima miru in rad bi zvedel nekaj pri sosedu na desnici, kakor je videti. A bistremu očesu kapelanovemu se nemirnež ne more skriti, hitro ga pokličejo: »Vrtavka, kaj ti pa sedaj ne gre v glavo?« Blaž se majhno obotavlja, nato pa vendar-le pove svojo skrb, češ, kaj bo pa v peklu z onimi, ki zob nimajo?« Gospod mu razlože, da bodo tudi taki v peklu dovolj trpeli,

ter mu naročé, naj roko vzdigne, kadar mu še kaj ne bo jasno, in naj ne bo, kakor živo srebro, če ne razume brž vsega.

Tak je bil Blaž v šoli. Pa tudi sicer je imel včasih svoje muhe, posebnosti — toda kaj bi si jezik vezal: prav navihán in nagajiv je bil. Brž se boste prepričali, da to ni preostra sodba o njem. Nekdaj je pasel domači kozi. Sam Bog vé, kaj je bilo sivki: jesti se ji ni ljubilo, bila je vsa mršava in reva se je skoro opotekala. Memo pride sosedov Andrejec. Blaž mu potoži, kako klaverna je sivka ter reče naposled: »Kaj ne, sivka bo poginila?« Andrejec pritrdi, češ, saj bo res. Da ste sedaj slišali, kako hitro je Blaž

Božični darovi.

besedo prevrgel! »Kaj!« vpil je jezen. »Kako pa ti veš, da bo naša koza poginila? Jaz vem, da ne bo!« Beseda je dala besedo. Andrejec in Blaž sta se razjezila in — sprijela. No, nagajivca Blaža je položil Andrejec na travo. Pa se močno motite, če mislite, da je bilo Blažu zato kaj hudo ali da bi ga bilo sram. Kaj še! Tretjemu pastirju Tinetu, ki se je zadovoljno muzal od daleč, zaklical je poredni Blaž veselo, kakor bi bil on zmagalec: »Tine, ali si videl, kako sem Andrejca vrgel: komaj sem izpod njega zlezal, tako sem ga podrl!« Pa mu pridi kdo na konec, ko ima tako nabrušen jezik!

Še to, kaka je bila Blaževa bolezen! Oče in mati Blaževa sta šla za dva dni od doma — na semenj ter pustila Blaža samega doma. »Pa si skuhaj

krompirja, ali zavri mleka, da ne boš lačen«, dejali so mu skrbna mati odhajaje. In da bi rajši varoval, stisnili so mu še nekaj krajcarjev v roko. Prvi dan se Blaž ni dolgočasil; pasel je, potem pa vasoval, kjer je bilo kaj otrok. Kuhati pa ni maral, češ, brez gorkih jedij bom lahko prebil, saj je dovolj češpelj na vrtu: kdo bi imel še s kuho sitnosti. In je jedel češplje ves prvi dan. Drugi dan so se mu uprle, pa skuhati si le ni hotel. Šlo je na poldne; soparno je bilo. Blaž je ležal na vrtu v senci in tako nekako slabo mu je bilo, kakor bi bil bolan. Če je bolj mislil, da je bolan, bolj se mu je zdelo, da se ga je res bolezen lotila. »Bolnik« — tako je mislil sam pri sebi — »mora imeti kaj boljšega. Beli kruh bi bil dober. Da bi le imel koga, ki bi mi ga prinesel!« Komaj je to izmisлил, že prideta k njemu Andrejec in Tine.

»Andrejec«, izpregovori Blaž, »vse me boli, glava, prsi; pojdi mi kupit za štiri krajcarje belega kruha k Pogačarju.« — Čudno, Andrejec ni hotel. Bal se je namreč Pogačarjevega očeta, ker je s Tinetom predpoldnem klatil tam orehe.

»Tine, pa ti pojdi!« prosi bolni Blaž.

»Jaz tudi ne grem«, branil se je le-ta, ki je imel tudi slabo vest.

»I, saj bode še najpametneje, da grem sam«, odloči se nazadnje Blaž. Vstane, gre, kupi, vrne se in sne.

»Poglejta«, reče nato, »sedaj mi je pa bolje.«

»Blaž, ti si bil pa le lačen«, menita oba tovariša.

»Saj menda res«, pritrdi jima bolnik ter žene kozi na pašo. Od te ure je bil vedno zdrav kakor riba v vodi, nagajiv pa tudi zmeraj bolj. Če je le mogel, napravil je komu katero.

Bilo je po zimi. Pogačarjev oče je peljal drva iz gozda. Ko se bliža Blaževemu domu, šine temu nagloma poredna misel v glavo. Zmuzne se za oglom k drvarnici in hitro zakrije s klobukom luknjo med poleni ter tišči z vso močjo. Tudi očeta kliče na pomaganje, dasi je vedel, da ga ne morejo slišati, ker so rezali slamo na podu.

»I, kaj pa imaš, da ženeš tako reč?« popraša ga Pogačar čudeč se ter obstane z vozom.

»Oh, kaj! Dihur se je skril tu med polena«, laže Blaž nesramno; »lepo vas prosim, Pogačarjev, pojdite ga malo časa stražit, da skočim brž po puško.«

Pogačar verjame, skrbno dene čez klobuk še jedno poleno, ter se upre ob drva. Tišči, čaka, čaka, gleda, gleda — Blaža pa le ni od nikoder. Mož se že naveliča in začne premetavati drva, da bi prišel dihurju do živega, kar se mu prismeje Blaž izza vogla. »Oče, drva so naša«, reče hudomušno potem pa zopet steče, češ, ali sem vas, ali sem vas!

»Ti navihanec grdi, kaj si zmisli«, zagodrnjal je Pogačar, drugega pa ni bilo. Mož je imel namreč to lepo lastnost, da ni bil zamerljiv. »Kaj sem mu pa tako hitro verjel«, karal je sam sebe, vrgel Blažev klobuk na polena ter pogнал živino. Z Blažem sta bila zaradi tega še vedno prijatelja. To se je pokazalo za nekaj dni potem pri Pogačarju.

Blaž ni imel doma dela, pa je krenil k Pogačarju. Ta je bil tisti dan posebno dobre volje — pretakal je vino, no, bil je gostilničar — ter je ponudil Blažu kozarec vina.

»Ne vem, ali bi ga, ali bi ga ne«, pomišljal je nekoliko.

»Jedna milost, če ga, dve, če ga ne«, dé Pogačar ter hoče sam nagniti.

»No, le sèm dajte«, premisli se sedaj Blaž in izprazni kozarec. »Tako me je okrepčalo, da bi ga précej lahko še jeden kozarec«, pošalil se je.

Pogačar, ne bodi len, natoči mu vnovič, Blaž pa tudi to izpije.

Doslej je bil razposajen Blaž, sedaj je pa začelo rojiti vino. Ej, to ni, da bi se kar tako jemalo! Tak mlad deček, pa vam zvrne dva polna kozarca močnega vina! Nespameten Blaž, ker ga je spil, še nespametnejši Pogačar, ki ga je dal! Blaža je vino tako premotilo, da je nazadnje sam sebi rekel »vi«, proti domu gredé pa je bil »opotekar« in »padar«. Drugo jutro ga je bolela glava; mati so mu tudi nejevoljni in žalostni pravili, kako se je opotekal in padal — seveda sam ni vedel nobene stvari. Materi je pa verjel; in kaj bi jim ne, saj ga je bolel komolec in opraskani je imel obe roki. Opravičeval se ni nič, samo to-le je izustil: »Z ljudmi se že še sme človek malo pošaliti, z vinom pa prav nič, to sem izkusil včeraj.«

Pri tem je tudi ostalo. Blaž Vrtavka se je od tega dne vina in sploh pijače bal — jeli, prav je imel! — ljudem je pa še vedno rad kako hudo-mušno zasolil in zagodel.

J. Štrukelj.

S n e g u.

Snežek, ej, že pada!
Polno ga je že,
Bela je livada,
Polje in goré.

Solnčni žarek sinil
K nam bo tisti čas,
Sneg in led bo zginil;
Noč bo vzela mrz,

Padaj iz višine,
Mêti na vso moč —
Dan za dnevom mine
In za nočjo noč.

In mi zasmijali
Bomo se tedaj,
S petjem zaplesali
V cvetni log in gaj!

— n —.

Mamka peč.

Kaj se skrivaš, mamka zlata,
In se stiskaš v kot za vrata?
Saj si draga vsem in všeč,
Stara mamka, draga peč.

Kar so oče te kupili,
In zidarji te zložili,
Kar tu v kotu nam stojiš,
Le dobrote nam deliš.

Pečeš štruce za otroke,
Kuhaš kašo, štruklje, cmoke,

Kavo kuhaš, mleko vreš,
Večkrat v ponvi kaj ocreš.

Kadar pridemo iz šole,
Znesemo brž k tebi stole,
Náte splezamo celó,
Ti pa božkaš nas gorkó.

K tebi, peč, hitimo radi
Ne le stari, tudi mladi,
In najlozje se uči,
Kdor pri tebi se tišči.

Da prekrizati se znamo
Čuli smo pri peči mamo.
In pri peči nas učé
Vse molitvice lepé.

Babičino grlo velo
Poje pesmi nam veselo,
Mnogo mično pripoved
Pravil je ob peči ded.

Kuhaj, peči, nas ogrevaj
In na svoj hrbet nas devaj,
Vsem si draga, vsem si všeč,
Stara mamka, draga peč!

Tone Korinjski.

Burja.

Panes, burja, spet bučiš,
Da so trdi udje moji;
Kar v vrtinec svoj dobiš,
Pleše vse po godbi tvoji.

Čakaj, da domov dospem
In pri peči se ogrejem —

Skozi okno lahko zrêm
In se jezi tvoji smejem.

Ah, kakó to dobro dé,
Če od zunaj burja piska,
H gorki peči pa smejé
Človek hrbet svoj pritiska.

—n—

LISTJE IN CVETJE.

Slike.

»Užaljeni deček.« Hoteli smo svojim mladim čitateljem posebno veselje napraviti za prelepe božične praznike; zato smo priredili barvano sliko, ki je narejena natanko po večjem originalu našega slavnega slikarja Langusa. Take raznobarvne slike, kolikor vem, še do sedaj nismo imeli v slovenski knjigi; tudi to delo zopet kaže posebno spretnost naše »Katoliške Tiskarne«. Slike same nam ni treba posebej opisovati; kaj takega, kar nam pred očuje, se med mladim svetom pač lahko vidi premnogokrat. »Vrtčev« urednik le želi vsem, da bi jih ljubi Bog obvaroval takih bridkih ur. osobito, da bi si nobeden sam ne nakopaval nepotrebnih solzâ po svojem napačnem vedenju. Obratno pa naj bi bili zlasti sedaj o božičnih praznikih oveseljeni z enakimi darovi, kakor jih kaže druga naša slika! — Ko bi dobili več naročnikov, postregli bi še kdaj z enakimi slikami; a reč je draga.

Rešitev rebusa v 11. številki:

Vsaka kri enkrat vskipi,
Vre, pojenja, se shladi.

Prav so rešili: Franc Gruden, trgovec v Spod. Retji; Milica, Justina in Mimica Kaligar, učence pri svet. Križu pri Kostanjevici; Ivan Kosi, nadučitelj. Kancijanilka Pirčeva, učiteljica pri sv. Lenartu pri Veliki Nedelji; Teodor Weinhard, nadučitelj v Dornovi; Jos. Troha, učitelj, Alojzij Vodin, organist v Dobovcu; Tonček in Luka Šlamberger, učenca, Rezika Robič in Ema Zenkovich, učenki v Ljuto-

meru; Mici in Tinči Gartner v Planini; Marija Urbas, učenka III. raz. v Planini; Viktor Kragl, dijak v Trzinu; Karol Chautta v Planini; Nikolaja in Ana Ruech, učenki IV. raz. in Minka Ruech v Trzinu; Fr. Lavtižar, učitelj v Kamni gorici; Berta in Minka Meglič, učenki IV. razreda na Vranskem.

Odgovor na vprašanja v zadnjem listu:

17. V jeseni in pozimi je gostokrat megla zato, ker površje vodâ in vlažnih tâl ostane dlje časa gorko in izhlapeva veliko sopara, katerega pa hladnejše ali s soparom že nasičeno ozračje ne more več vsprejemati in se mora torej zgostiti. Ta zgoščen sopar nastopi začetkoma v silno majhnih votlih vodenih kapljicah, katere se sprijemljejo v večje gručice in v veliki množici niso več prozorne. Vodne kapljice nekaj časa plavajo po zraku, se čimdalje bolj nižajo in slednjič popadajo na tla. Padši na gorkejšo zemljo ali vodo — ker v jeseni in večkrat tudi po zimi je zemlja in voda gorkejša nego zrak — vzdigujejo se zopet kot sopar in zgoščujejo v meglo. Taka vedna sprememba provzroča jesenske in zimske megle.

18. Pomen Kristusovega izreka je: da bogatin silno težko pride v nebesa, po natorni poti mu je to celo nemogoče. Ker pa mora imeti vsaka dobra primera svoj »tertium comparationis«, t. j. vsaj nekaj, s čimer je primerjena reč slična prvotni, kateri se primerja, razlagajo nekateri besedo »kamelo« drugače, ker ima tudi debela vrva na barki podobno ime, drugi

pa »šivankino uho«, ker se tako imenujejo tudi neka jako ozka vratca, skozi katera lahko pride posamezna ovčica, ne pa — kamela. Po prvi razlagi bi se torej reklo: »Lažje gré debela vrv skozi šivankino uho, kakor . . .«; po drugi pa: »Lažje gré kamela skozi ovčja vrata, kakor . . .« Smemo pa tudi ostati pri prvotni razlagi, ker so takrat imele šivanke večje in drugačno uho, kakor sedaj; odtod utegnejo imeti tudi ona ovčja vrata svoje ime.

Nove knjige in listi.

1. Krištofa Šmida sto majhnih pripovedek za mladino. Poslovenil † Iv. Tomšič. Z nekaterimi podobami. Drugi popravljene natiske. V Ljubljani 1895. V založbi in na prodajo pri Janezu Giontiniju, knjigarju. Cena: kart. 40 kr., po pošti 43 kr. Že nekaj časa smo pogrešali te ljubke knjige; prav, da se je zopet dala na svetlo, saj za prvence ne dobiš lahko tako primernega berila, kakor so Šmidove

kratke pripovedke: vse je tako naravno in lahko umevno, pa hkrati tako mikavno in poučno! Prav posebno toplo priporočamo malim čitateljem.

2. **Robinson.** Povest za slovensko mladino. Sestavljena po najboljših izdajah. V Ljubljani 1895. Založil J. Giontini. Tisk R. Miličeve tiskarne: — Ta povest ima jako veliko dejanja in v izobilju raznovrstnih prizorov, torej je jako mikavna za radovedno mladino. Tudi v gladkem in lepem jeziku je pisana; le podoba na prvi strani je manj primerna čitateljem, katerim je lepa knjižica namenjena. Cena je 50 kr., po pošti 55 kr.

3. **Knjige družbe sv. Mohorja »Vrtec«** letos pozdravi še s tem večjim veseljem, ker je jedna posebej namenjena onim, katerim sam žrtvuje sad svojega truda. »Pod lipo« je knjižica prikupljiva po vsebini in še posebno po ljubkih podobah. Knjigovez Iv. Bonač v Ljubljani je za to mladinsko knjižico priredil krasne platnice, komad po 20 kr., po pošti 25 kr.

Vabilo k naročbi. Že jedno četrtno stoletja preskrbljuje »Vrtec« našo ljubo mladino z zdravo in tečno dušno hrano. Doda našal ji je lepih povestic, katere tako rada čita in posluša, da si po njih blaži svoje nežno srce in širi svoje dušno obzorje; razkazoval ji je lepoto narave, opisovaje razne živali in rastline ter druge mičnosti stvarstva Božjega; prikupiti se je skušal s lepimi slikami; skrbel je za prijetno zabavo, dobro vedé, da mladosti dōba je in bodi zlati čas radosti in veselja; osobito pa je skrbno gojil one cvetke-krasotice, ki se jim pravi pesmice in ki tako zelo ugajajo mladostnemu nepopačenemu srcu. Kdor se zanima za naš »Vrtec« in njegovo prilogo, se lahko prepriča, da mu zemljica ni še opešala, da se vrtnar in njegovi delavci še niso utrudili. Nikar torej ne bodi nobenemu prijatelju slovenske mladine žal za malo svotico, ki jo potrosi za tako plemenito mladinsko razvedrilo.

»Vrtec« bode izhajal še dalje takisto kakor letos. Cena listu s prilogo vred ostane dosedanja: 2 glđ. 60 kr.; priloga »Angeljček« se lahko naroča tudi posebej in stane na leto samo 60 kr. (Na 10 izvodov pod jednim zavitkom 1 po vrhu.) — Naročnina in vsi spisi, namenjeni »Vrtcu« in »Angeljčku«, naj se pošiljajo z naslovom: Anton Kržič, c. kr. profesor v Ljubljani, sv. Petra cesta 76 (župnišče), ali pa krajše: Uredništvo Vrtčevo v Ljubljani. V Ljubljani se naročnina tudi lahko oddaje v »Katoliški Bukvarni«.

Nekaj poprejšnjih letnikov »Vrtca« je še na prodaj po znižani ceni pri g. Tomšičevi. Letnik 1895 pa se dobiva pri uredništvu in sicer: »Vrtec« vezan 2 glđ. 30 kr., nevezan pa 2 glđ.; »Angeljček« lično v platno vezan à 60 kr., kart. 50 kr.; poprejšnja dva tečaja »Angeljčka«, jednako vezana à 50 kr. in 40 kr., v posamičnih sešitkih pa à 10 kr. — Za lično vezanje »Vrtca« je Fr. Dežman, knjigovez v Ljubljani, priredil prav lepe platnice v platnu à 55 kr.; do njega naj se obrne, kdor si želi krasnejše vezí.

Oné p. n. naročnike, kateri še niso poravnali naročnine, prosimo, naj storijo to kmalu, ter naj se sploh naprej plačuje naročnina, kakor je pri časnikih navada.

Urednik in založnik.

»Vrtec« izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr. Upravništvo »Vrtčevo«, sv. Petra cesta št. 6. — Uredništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdajatelj, založnik in urednik **Ant. Kržič.** — Tiskarstva Katoliška Tiskarna v Ljubljani.

